

Ekosystem koprodukcji – czynniki sprzyjające koprodukcji usług społecznych

Jaką rolę powinno odgrywać współczesne państwo, a które funkcje i zadania powinny pozostać w rękach obywateli? Jaka jest właściwa równowaga pomiędzy władzą państwową a społeczeństwem obywatelskim? Na przestrzeni dekad wypracowano wiele form państwa odwołujących się do odmiennych interpretacji jego pożądanych ról i obowiązków, a także jego relacji ze społeczeństwem. Jedną z nich jest państwo opiekuńcze, w którym interwencjonizm państwowy ocenia się pozytywnie, a obowiązki władz rozszerzone są na promowanie socjalnego dobrobytu pośród obywateli. Państw europejskie, w tym również Polska, należą do tej właśnie grupy tzw. państw dobrobytu. Oznacza to między innymi, że obywatele tych państw cieszą się szerokim wachlarzem usług publicznych, w tym społecznych. Obecnie ich dostarczanie – z uwagi na makro i mikroekonomiczne uwarunkowania – staje się coraz bardziej skomplikowane. Jednocześnie ograniczoność środków budżetowych powoduje, że jednym z zasadniczych wyzwań, z którymi zmagają się nowoczesne państwa Europy, jest poszukiwanie możliwości zwiększania skuteczności sektora publicznego w wypełnianiu przez niego roli dostawcy usług społecznych.

W społeczeństwach postmodernistycznych, w których relacje pomiędzy państwem i obywatelami nieustannie zmieniają się, pojawiają się nowe formy świadczenia usług społecznych, które rzucają wyzwanie tradycyjnym wzorcom produkcji. Transformacji ulega model dostarczania tych usług, a przede wszystkim rola obywateli i sektora społecznego w tym procesie. Kluczowe staje się znalezienie odpowiedzi na pytanie, w jaki sposób dostarczać usługi społeczne, aby lepiej dysponować ograniczonymi zasobami oraz skuteczniej zaspokajać rosnące potrzeby i oczekiwania obywateli? Jedną z propozycji jest koprodukcja usług społecznych.

Koprodukcja rozumiana jest jako zaangażowanie użytkowników usług publicznych (w tym społecznych) w projektowanie, zarządzanie, dostarczanie i ocenę tych usług. Koprodukcję cechuje regularna, długofalowa relacja pomiędzy dostawcami usług i ich użytkownikami, gdzie wszystkie strony dokonują znacznego wkładu zasobów. Pojęcie to na gruncie administracji i zarządzania publicznego zaproponowane zostało przez Elinor Ostrom i jej zespół badawczy już w latach lat 70. XX wieku. Jednak koprodukcja nie od razu stała się pożądaną i modną praktyką zarządczą w środowisku lokalnym. Dopiero wraz z nastaniem XXI wieku i podążaniem sektora publicznego ku zarządzaniu opartemu na modelu współrzędzenia (*public governance*), które zdominowało rozważania teoretyczne nad sektorem publicznym, w pełni doceniono koncepcję koprodukcji. Ilustruje to przyznana w 2009 roku nieżyjącej już Elinor Ostrom nagroda Nobla w dziedzinie ekonomii.

Prowadzone współcześnie badania wyraźnie podkreślają znaczenie roli obywateli oraz trzeciego sektora w skutecznym dostarczaniu usług społecznych, a koprodukcji przypisuje się centralną rolę w programach reform sektora publicznego i usług publicznych, w tym społecznych. Jako sposób zwiększania zaangażowania użytkowników usług społecznych w ich świadczenie, koprodukcja pozwala zaspokoić rosnące oczekiwania społeczne. Jest uważana również za odpowiedź na deficyt partycypacyjnej demokracji, drogę do aktywnego obywatelstwa i aktywnych społeczności, a także środek służący do wniesienia dodatkowych zasobów do świadczenia usług społecznych. Wśród korzyści zastosowania koprodukcji wymienia się również zwiększanie kapitału społecznego. Jako nowy sposób myślenia o usługach społecznych koprodukcja może doprowadzić do istotnej zmiany w sposobie, w jaki są one dostarczane, a który czyni je bardziej wydajnymi, zrównoważonymi i skutecznymi.

Przegląd literatury przeprowadzony przez wnioskodawczynię pokazuje, że zjawisko koprodukcji nie jest dokładnie zdefiniowane, a lista uwarunkowań koprodukcji jest niepełna, rozproszona i niewystarczająco uzasadniona wynikami badań empirycznych. Ponadto poprzednie analizy teoretyczne i badania empiryczne dotyczące warunków sprzyjających implementacji koprodukcji koncentrowały się na czynnikach po stronie obywateli i organizacji publicznych. Brak badań dotyczących czynników sprzyjających koprodukcji z naciskiem na warunki otoczenia, podczas gdy uwarunkowania polityczne, gospodarcze, społeczne i technologiczne są ważnymi czynnikami sprzyjającymi lub ograniczającymi koprodukcję usług społecznych. Planowane badania wypełnią zidentyfikowaną lukę badawczą i dostarczą wiedzy na temat antecedenencji procesu koprodukcji usług społecznych. W ten sposób badania przyczynią się do stworzenia ekosystemu warunków sprzyjających koprodukcji – podstawy świadczenia skutecznych usług społecznych.

Celem proponowanych badań jest analiza i ocena czynników sprzyjających zainicjowaniu koprodukcji usług społecznych w środowisku lokalnym, ze szczególnym uwzględnieniem czynników środowiskowych (zewnętrznych). Innymi słowy: zaproponowanie ekosystemu warunków sprzyjających koprodukcji usług społecznych pomiędzy organizacją publiczną i społeczeństwem obywatelskim. Dla osiągnięcia założonego celu zrealizowane zostaną badania z wykorzystaniem takich technik jak: (1) analiza danych zastanych; (2) analiza porównawcza, (3) systematyczny przegląd literatury; (4) metodologia Gioia; (5) wywiady pogłębione z Europejskimi badaczami koprodukcji; oraz (6) metoda Delficka.